

GLASBENI ATELJE TARTINI
ŠOLA ZA UČITELJE
Program za nadaljnje izobraževanje učiteljev violine in viole

ČUSTVENA INTELIGENCA OTROK
Kako vzgojimo otroka z visokim čustvenim količnikom
(povzeto po knjigi dr. Lawrence E.Shapiro)

Vida Samotorčan

Mentor: Dr. Milica Kramberger Gregorič

Izola, 2013

IZVLEČEK

Dokument vsebuje razlago in smernice za razvoj čustvene inteligence otrok. Nastal je v okviru programa za nadaljnje izobraževanje učiteljev violine in viole na Glasbenem ateljeju Tartini v Ljubljani.

V njem so podane razlage o tem kaj čustvena inteligenca sploh je, kakšne so značilnosti otrok z visoko čustveno inteligenco in na kakšen način jo lahko pomagamo razvijati pri otrocih.

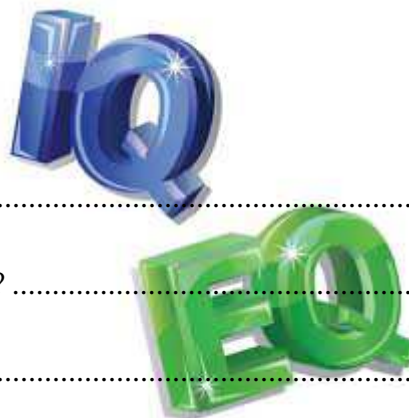
Starši in vzgojitelji moramo otroke naučiti, da bodo z uporabo razuma in čustvenih ter družabnih veščin obvladovali naraščajočo, prepleteno kopico osebnih, družinskih in družbenih stresov.

KLJUČNE BESEDE

otrok, čustvena inteligenca, vzgoja, čustveni količnik, značaj, emotional intelligence

KAZALO

UVOD	1
ČUSTVENA INTELIGENCA – KAJ JE TO?	2
nevroanatomija čustev	2
potrjujoča disciplina.....	4
MORALNA ČUSTVA.....	4
spodbujanje empatije in nege.....	4
poštenost in integriteta	4
negativna moralna čustva: sram in krivda	5
MISELNE VEŠČINE.....	7
stvarno mišljenje	7
optimizem	7
spremeniti otrokovo mišljenje pomeni spremeniti njegovo delovanje	8
REŠEVANJE TEŽAV	10
DRUŽBENE VEŠČINE.....	11
olika.....	11
SPODBUJANJE SEBE IN VEŠČINE ZA DOSEGANJE USPEHA.....	11
MOČ ČUSTEV	12
ZAKLJUČEK.....	15

UVOD

Seminarska naloga je nastala v okviru izobraževanja za učitelje violine in viole v Glasbenem ateljeju Tartini v Ljubljani.

Tema seminarske naloge je povzeta po knjigi Čustven inteligenco otrok – priročnik za starše in vzgojitelje, avtorja dr. Lawrence E. Shapiro.

Seminarska naloga temelji na krajšem povzetku predelanih vsebin in lastnem razmišljanju. Zanj sem se odločila predvsem zato, ker sem kot vsak učitelj začetnik bila »vržena« v novo okolje, v katerem sem zavzela drugačno vlogo. Vlogo vzgojitelja in vlogo učitelja. Ja...in na nek način so me otroci presenetili. Presenetilo me je, da poleg želja po znanju, novih dogodivščinah, spretnosti, iščejo v učitelju nekakšnega življenjskega zaveznika. Iščejo nekoga – stvarnega, prizemljenega, nekakšen zgled s katerim se lahko poistovetijo in ki mu lahko sledijo.

Verjetno ne obstaja fiksna meja zaupnosti do katerih učitelj lahko pusti svoje učence. Vendar je dejstvo, da hladen, oddaljen, nedostopen učitelj svojemu varovancu ne da tega kar zares potrebuje. Zato ker cilj ni že osvojeno znanje, cilj je pravzaprav pot, ki jo učenec prehodi, cilj so tudi nove poti, ki jih razišče, ustvari, cilj je poln razvoj osebnosti, ki mu omogoča soočanje z vsemi življenjskimi preizkušnjami, ki ga čakajo. Znanje je pa zgolj sredstvo za dosego tega cilja. Zato verjetno tudi ni toliko važno kaj v življenju počneš, bolj je važno, da to kar delaš, delaš predano in z navdušenjem, da okoli sebe gradiš okolje, v katerem imaš svojo vlogo in prinašaš skupnosti neko dodano vrednost. Ta zgled bi si želela prenašati na svoje učence, obenem pa se ob njih učiti ter jim nuditi oporo, ki jo potrebujejo.

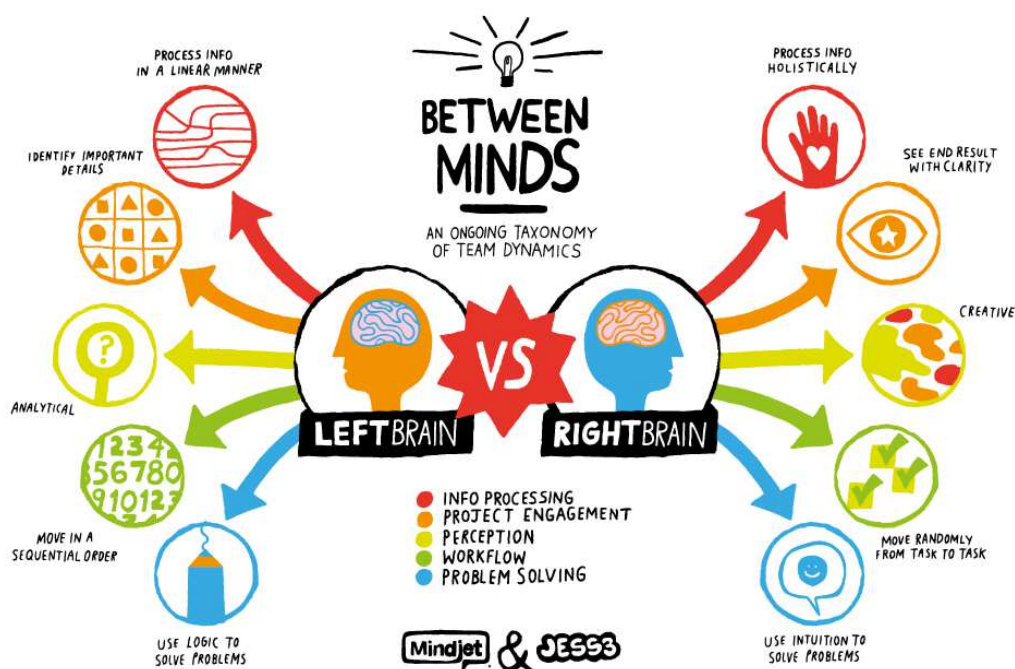
Današnji čas zaznamuje vedno hitrejši razvoj. Generacije otrok preplavljajo informacije in v vsej tej poplavi in priganjanju lahko hitro izgubijo stik s seboj, stik z realnostjo. Učitelji, sploh pri individualnih predmetih, kakršna sta predmeta violine in viole, lahko otroku v veliki meri pomagamo osvojiti veščine, ki mu bodo omogočale kar najbolj optimalno samostojnost. Vzgojanje je zelo pomembno v

vzgojno-učnem procesu, ker je bolj splošno in kot tako omogoča širši transfer na življenjske situacije otrok, mladostnikov in pa konec koncev tudi odraslih.

ČUSTVENA INTELIGENCA – KAJ JE TO?

NEUROANATOMIJA ČUSTEV

Znanstveniki pogosto govorijo o mislečem delu možganov – možganski skorji (korteksu), ki naj bi se razlikoval od čustvenega dela možgan (limbični sistem). Čustveno inteligentnost pravzaprav opredeljuje odnos med njima.

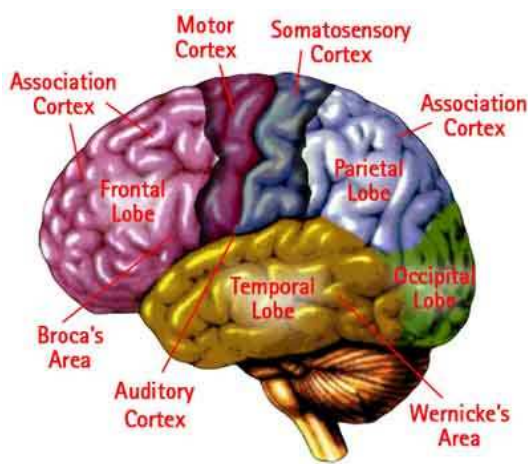
SLIKA 1

Na sliki je shematski prikaz razlike med funkcijami leve in desne poloble (hemisfere). Leva polobla je tista ki omogoča analitično in logično mišljenje, stvarnem in dogodkom da vrednost, oceno, ime brez olepšav. Desna pa je bolj umetniška, čustvena, kreativna in intuitivna.

Korteks (možganska skorja) s svojimi različnimi predeli nadzira večino osnovnih funkcij, kot sta mišično gibanje in zaznava.

Korteks, ki dobesedno pomeni »misleča kapa«, je pri človeku še posebej razvit. Za razliko od živali, kjer opravlja le minimalne funkcije, človeku omogoča načrtovanje, abstraktno mišljenje ali skrb za prihodnost.

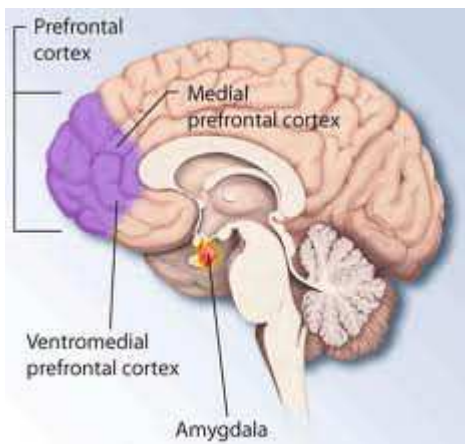
Čeprav je možganska skorja misleči del možgan, pa je pomembna tudi pri razumevanju čustvene inteligentnosti. Omogoča nam čutiti lastne občutke, omogoča nam uvide, razčlenjanje, zakaj čutimo, kakor čutimo, nato pa delovanje v zvezi tem.

SLIKA 2

Na tej sliki je shematsko prikazana razdelitev leve možganske skorje po funkcijskih področjih (gibanje-motor, »somatosensory«-osnovni občutki, auditory- slušna skorja, Broca-področje za produkcijo govora, Wernicke-področje za razumevanje govora), asociacijski deli skorje dajejo gibanju, občutkom, videnemu, slišnemu....smisel, pomen) Prikazani so še možganski režnji – frontalni-čelni, temporalni-senčnični, parietalni-temenski, okcipitalni-zatilni).

Čustveni in logični del možgan pogosto služita različnim funkcijam, ko določata naše vedenje, pa vendar sta popolnoma soodvisna. Čustveni del se hitreje in siloviteje odzove, opozori nas na nevarnost, še preden bi jo mogli natančno opredeliti. Možganska skorja, zlasti še čelni režnji, pa po drugi strani deluje tudi kot blažilno stikalo, saj prepozna čustveno situacijo, preden se odzovemo nanjo.

SLIKA 3

Prerez preko možganov s prikazanim notranjim predelom. Označeni so pomembni predeli za načrtovanje, presojo, izvedbo določenega cilja in jedro amigdala, ki je ključno pri kontroli čustev.

Sestavine čustvene inteligentnosti, lahko razdelimo na šest skupin: veščine, ki so povezane z:

- moralnim vedenjem,
- mišljenjem,
- reševanjem težav,
- vzajemnim družbenim delovanjem,
- s šolskim in delovnim uspehom in
- s čustvi.

(E.Shapiro: Čustvena inteligenca otrok)

POTRJUJOČA DISCIPLINA

Vsi mladi potrebujejo disciplino tako v pozitivnem kot v omejujočem pogledu. Če naj se naučijo ustvarjalnih veščin, morajo razviti disciplino, da bi karseda izkoristili svojo naravno nadarjenost.

MORALNA ČUSTVA

SPODBUJANJE EMPATIJE IN NEGE

Spodbujanje otrok k empatiji ima izjemen vpliv in se bogato obrestuje. Otroci z razvitejšo empatijo so manj agresivni in raje sodelujejo v družbenih dejavnostih pomoči. Bolj priljubljeni so pri vrstnikih in odraslih in dosegajo večji uspeh v šoli in na delu. Nič presenetljivega ni, da so v odraslosti bolj sposobni zaupnih odnosov s partnerji, prijatelji in z otroki.

POŠTENOST IN INTEGRITETA

Manjši otroci najpogosteje lažejo zato, da bi se izognili kazni, da bi dobili kar si želijo, in da bi jih vrstniki občudovali. Najstniki največkrat lažejo, da bi zavarovali svojo zasebnost, preizkušali avtoriteto ali da se ne bi osramotili.

Z razvojnega gledišča je laž pogosto razumljiva, lahko pa pomeni težavo, če otrokom preide v navado ali če lažejo o stvareh, povezanih z njihovim lagodjem. Ekman piše: »Laganje o resnih zadevah ni sporno le zato, ker staršem otežkoča njihovo delo. Laganje razjeda bližino in zaupnost. Laž goji nezaupanje in izdaja zaupanje. Zajema nespoštovanje do prevaranega človeka. Življenje s človekom, ki pogosto laže, lahko postane nemogoče.«

NEGATIVNA MORALNA ČUSTVA: SRAM IN KRIVDA

Otroci strožjih staršev bolje prepoznavajo razliko med dobrim in slabim. Preveč razumevanja in sočutja otrokom enako škoduje kot premalo.

Po najnovejših spoznanjih o čustveni inteligentnosti sodeč so bile najhujše napake, ki so jih zgrešili zagovorniki popustljivega starševstva in vzgoje, razglašanje »dobrih čustev« za junake naše psihe, »slabih čustev« pa za hudobneže. Evolucijsko

gledano se je sleherno človeško čustvo razvilo z namenom. Razumevanje otroškega razvoja, ki ne upošteva negativnih čustev, je podobno zbrisu osnovnih barv s slikarjeve palete – ne gre le za izgubo posameznih barv, marveč tudi za milijone odtenkov komplementarnih barv. Negativna čustva, kot sta sram in krivda, sta v okviru čustvenega učenja in vedenjskih sprememb lahko precej vplivnejša od pozitivnih.

Pomen sramu

Po nevroanatomskih teorijah je moč sklepati, da skrajna čustva osramočenosti povzročijo kratek stik na poteh, po katerih možgani ponavadi zapisujejo podatke in shranjujejo spomine. Zdi se, da skrajna čustva napravijo ovinek okoli korteksa, razumnega dela možgan, in električno nabijejo amigdalo, središče za nadzor čustev v možganih in sedež čustvenega učenja in spomina. Zato sleherni pripetljaj, ki porodi skrajno čustvo, močnejše in hitreje učinkuje na otrokovo vedenje, poleg tega pa tudi dolgotrajneje deluje na razvoj njegove osebnosti.

Sramotenje je humano, če ob tem da izraža neodobravanje skupnosti, zajema tudi odpuščanje in sprejemanje.

Uporaba krivde

Krivda je vplivnejši in dolgotrajnejši moralni spodbujevalec kot sramotenje, saj temelji na notranjih merilih in pričakovanjih in ni posledica »zasačenja«.

Sramotenje in krivda nista »čustvena podleža«. Če sta uporabljena primerno sta pomembni strategiji za učenje moralnih vrednot.

(E.Shapiro: Čustvena inteligenca otrok)

MISELNE VEŠČINE

Ljudje so sposobni predelati in nadzirati svoja čustva z razmišljanjem, kar ne velja za nobeno živalsko vrsto. Razvoj neokorteksa, tistega dela možgan, ki nadzira jezik in logično razmišljanje, nam je omogočil razmišljati o svojih občutkih in jih tudi spreminjati.

Starši in vzgojitelji morajo otroke naučiti, da bodo z uporabo razuma in čustvenih ter družabnih veščin obvladovali naraščajočo, prepleteno kopico osebnih, družinskih in družbenih stresov.

STVARNO MIŠLJENJE

Neomejena človekova sposobnost zavajanja samega sebe otežuje presojo o tem, kako pomembno je naučiti otroke, da stvarno mislijo.

Stvarno mišljenje je nasprotje zavajanja samega sebe – videnje sveta, kakršen je, in odziv nanj z ustreznimi odločitvami in vedenjem. Ko želimo otroka obvarovati pred »kruto« resničnostjo življenja, dodatno okrepimo to zanikanje.

Namesto da bi zaščitili otroke pred težavo, jim bolj pomagamo, če smo resnicoljubni, pa naj bo položaj še tako hud. Ko ga pojasnujemo in podrobneje razlagamo dejstva s svojega gledišča, spoznajo, da premoremo čustveno moč, s katero lahko raziščemo in obvladamo celo najmučnejši položaj. Tako jim samodejno prenašamo sporočilo, da jo imajo tudi oni.

Zgodbe s pozitivnim zgledom so verjetno najboljši način poučevanja veščine čustvene inteligentnosti.

OPTIMIZEM

Optimizem presega pozitivno mišljenje, saj je navada pozitivnega mišljenja. Je torej nagnjenje, da opazimo prijetnejše strani dogodka ali stanja in pričakujemo najugodnejši razplet.

Optimistični otroci so nadvse prijetna družba. Njihova vnema in navdušenje sta nalezljiva. Po mnenju psihologa Martina Seligmana, je optimizem veliko več kot

zgolj očarljiva osebnostna poteza, saj je nekakšna psihološka imunost proti kopici življenjskih težav. Optimistični ljudje so redkeje depresivni, uspešnejši so v šoli in pri delu in tudi telesno so bolj zdravi kot pesimisti. Najpomembneje pa je to, da je optimizem večšina čustvene inteligence in jo je mogoče privzgojiti tudi pri otroku, ki nima prirojenega nagnjenja k optimizmu.

SPREMENITI OTROKOVO MIŠLJENJE POMENI SPREMENITI NJEGOVO DELOVANJE

Znanstveniki na univerzah in v raziskovalnih središčih so ugotovili, da je mogoče spremeniti kemično delovanje možgan, če naučimo ljudi drugače misliti. Te prebojne metode so nekakšna prilagajanja spoznavnega vedenja, saj se na podlagi splošnih načel vedenjske psihologije osredotočajo na spreminjanje vezi med mislijo in dejanjem.

Low Emotional Intelligence		High Emotional Intelligence
Aggressive Demanding Egotistical Bossy Confrontational		Assertive Ambitious Driving Strong-Willed Decisive
Easily Distracted Glib Selfish Poor Listener Impulsive		Warm Enthusiastic Sociable Charming Persuasive
Resistant to Change Passive Un-Responsive Slow Stubborn		Patient Stable Predictable Consistent Good Listener
Critical Picky Fussy Hard to Please Perfectionistic		Detailed Careful Meticulous Systematic Neat

Oprelitev težave kot »sovražnika«

Načrt za bitko s težavo (**priloga 1**) je primer pisne vaje, s katero otroku pomagata ločiti in napasti čustvene težave in navzkrižja. Primerna je za vse težave, ki naj bi jih otroci obvladali: strahove, bojazen, učne težave in tako naprej. Z njo izvlečete težavo iz otroka, nato pa povežete svoje moči z njegovimi in jo družno rešite.

Prvi korak pri večini oblik spoznavne psihoterapije je pomagati otroku, da se loči od težave, ki jo doživlja. Vsekakor jo mora videti zunaj sebe. Otrokom priporočajo, naj gledajo na težavo kot na sovražnika, naj ji dajo ime in napovedo vojno.

Ko otroke pripravimo do tega, da razmišljajo o svoji notranji težavi tako, da se odmaknejo od sebe, zmorejo drugače gledati nanjo in izhajati iz novega gledišča.

Imenovanje težave za sovražnika dodatno spodbuja otroka, naj nanovo deluje. Včasih prvič v življenju spozna, da ni slab, in prepozna negativnost težave, ki nadzira njegovo vedenje.

Naslednji korak, ki ga psihologi predlagajo je *izpis* težave iz otrokovega življenja.. Oblikovali so spoznavni prijem, ki ga imenujejo »pripovedna terapija«. Sestoji iz različnih pisnih dejavnosti, ki povečajo razdaljo med otrokom in njegovimi težavami. Pripovedna terapija pravzaprav pomaga otrokom dojeti, da s svojimi izbirami in vedenjem pravzaprav pišejo zgodbo svojega življenja.

Pogovor s samim seboj

V nasprotju z drugimi živimi bitji smo ljudje sposobni govoriti sami s seboj in razvijati notranji dvogovor. Učenje otrok, kako naj s samogovorom obvladajo težaven položaj, ima kratko- in dolgoročne pozitivne učinke.

Otroci nad šestim letom starosti lahko uporabljajo notranji dvogovor, v katerem vodijo sami sebe, za boljšo zbranost in storilnost.

Otroka je mogoče naučiti, da oblikuje duševne podobe in tako lažje obvladuje širok razpon situacij. (npr. Ko pade in si opraska koleno, si lahko zamisli, da polaga nanj polno vrečko ledu, ki omrtviči rano.)

Učenje oblikovanja duševnih podob nesporno pomaga pri nadzoru hujše kronične bolečine, pogosto celo bolje kot zdravilo.

Odločilen dejavnik, ki pojasnjuje uspešnost teh tehnik, je nemara orodje, s katerim otrok nadzira bolečino in stres. Številne raziskave kažejo, da je stres veliko manj moteč, če prizadeti čutijo, da imajo vsaj nekaj nadzora nad njim.

To tehniko precej uporabljajo športniki pri skoraj nemogočih podvigih. Poročajo da je 90% izbranih športnikov stopnjevalo svoje športne veščine z domišljijo. Dr. Murphy pojasnjuje športnikom, pa tudi najvišjim poslovnim delavcem, da je um kot mišičje – krepi se z vajo. Ustvarjanje duševnih podob je veščina, ki bi se je otroci

morali naučiti, kot bi se morali naučiti olike, sklepanja prijateljstev in uveljavljanja svojih pravic.

(E.Shapiro: Čustvena inteligenca otrok)

REŠEVANJE TEŽAV

Učenje reševanja težav je manj odvisno od bistrosti otrok in bolj od njihove izkušnosti. Spodbujajte otroke naj sami rešujejo težave, namesto da bi posredovali in jih reševali.

Šest jasnih vodstvenih značilnosti vzgojiteljev (po mnenju psihologinje Dr. Louise hart) za ohranjanje sreče in osebnega spoštovanja znotraj skupine:

- Imeti morajo vizijo, smer in cilje.
- Učinkovito morajo izražati svoje vodstvo.
- Paziti morajo, da je skupina osredotočena na cilje.
- Upoštevati morajo potrebe drugih.
- Podpirati morajo napredek.
- Pričakovati morajo uspeh in ga doseči.

Reševanje težav s premiki v mišljenju

Kot na vseh drugih področjih, ki zadevajo večšine, od športa do šolskih dosežkov, je tudi pri veččinah za reševanje težav pomembno udeležanje, ki vodi k večji samozavesti. Pri preučevanju skupine motenih otrok, ki so reševali težave, so ugotovili, da so nagonski, da slabo načrtujejo in nimajo želje, da bi nadzorovali svoj napredek ali popravljali napake. Toda, ko so jih prosili, naj vnovič rešijo enako vrsto težave, kakor bi bili najbistrejši otroci v razredu, so odkrili, da so mahoma delovali manj nagonsko, bolje so načrtovali in bolj zagnano popravljali napake. Še pomembneje pa je, da so se precej bolj uspešno domislili prave rešitve.

(E. Shapiro: Čustvena inteligenca otrok)

DRUŽBENE VEŠČINE

(Pred)šolski otroci pridobijo več družbenih spretnosti v medsebojnem delovanju z vrstniki kot pa v medsebojnem delovanju z odraslimi.

Pogovorne veščine pomagajo otrokom, da navežejo stik s posamezniki, pa tudi s skupinami. Pogovorne veščine vključujejo zaupanje osebnih podatkov, postavljanje vprašanj drugim in izražanje zanimanja in sprejemanja.

Humor služi različnim namenom pri različni starosti, vse življenje pa je lahko pripomoček za boljše sporazumevanje z ljudmi in za spopadanje z najrazličnejšimi težavami.

Otrok pri sedmem ali osmem letu starosti se začne polagoma odmikati starševskemu vplivu in čedalje bolj išče naklonjenost, odobravanje in podporo pri sošolcih in prijateljih. Čustvena opora je v družini nekaj samodejnega, v skupini vrstnikov pa zaslužena nagrada.

Brž ko se otrok nauči sklepati posamična prijateljstva, je sposobnost, da se pridruži in sodeluje v skupini vrstnikov naslednji steber, ki ga potrebuje za gradnjo zdravih družbenih odnosov.

OLIKA

Lepe navade sodijo med tiste veščine čustvene inteligentnosti, ki se jih otroci najlažje naučijo, imajo pa globok vpliv na otrokov poznejši družbeni uspeh.

SPODBUJANJE SEBE IN VEŠČINE ZA DOSEGANJE USPEHA

Splošna načela:

- Naučite otroka, da bo pričakoval uspeh.
- Poskrbite za priložnosti, v katerih se bo otrok naučil obvladovati svet.
- Izobražujte otroka skladno z njegovimi zanimanji in načinom učenja.
- Naučite otroka, da bo cenil vztrajen napor.

- Naučite otroka, kako pomembno se je soočiti s porazom in ga premagati.

MOČ ČUSTEV

Korteks ali misleči del možgan nam omogočajo, da občutimo lastne občutke, se odzivamo nanje in jih sporočamo drugim. Otrokova sposobnost, da ubesedi čustva, je ključen del zadovoljevanja njegovih osnovnih potreb. Otrokove sposobnosti zavedanja čustev in izražanja občutkov se razvijajo v neokorteksu, zato naravno sledijo spoznavnemu razvoju.

Naučite otroka veščin dejavnega poslušanja, saj jim bodo pomagale k čustveno bogatim odnosom tudi v odraslosti.

Čustveno obvladovanje jeze in nasilnosti je med najbolj razširjenimi čustvenimi težavami, s katerimi se spopadajo današnji otroci. Tehnike za reševanje nesporazumov učijo večšine, kot so pogajanje in posredovanje, in bi morale biti del izobrazbe slehernega otroka.

Za številne čustvene težave je krivo pomanjkanje živčnega prenašalca serotonina. Naravni

načini za večjo telesno proizvodnjo serotonina so:

- večja telesna dejavnost (20min energičnih telesnih vaj lahko potroji količino serotonina v možganih)
- nizkokalorična dieta z malo maščobami, presledki med obroki pa ne smejo preseči pet ur (razen v spanju)
- izpostavljanje svetlobi v temnih zimskih mesecih

- primerna dolžina spanja (odrekanje spanju lahko povzroči do 20% pradece serotonina v možganih)

(E. Shapiro: Čustvena inteligenca otrok)

Priloga1 (E.Shapiro: Čustvena inteligenca otrok)

Načrt za bitko s težavo

Osebni načrt za bitko s težavo, ki onesrečuje tebe (ali druge)

Imenuj sovražnika (težavo):

Kakšno vrsto vojne boš bojeval? Opiši različne strategije:

Nenaden napad (približaj se težavi na nov in zvijačen način. Presenečenje je ključno.):

Odločna bitka (imenuj čim več možnih napadov na težavo):

Gverilska vojna (ne glede na sredstva!):

Kje bo potekala bitka?

Kateri čas je najprimernejši za bitko?

Kdo so tvoji zavezniki? (Katerim ljudem lahko zaupaš, da ti bodo pomagali rešiti težavo? Kako bodo pomagali?)

Načrtuj območje, kjer ni težav (čas in kraj, kjer si boš lahko odpočil od utrujenosti po boju)

Sovražniki znajo biti potuhnjeni (kaj bi lahko naredil sovražnik, da bi spodkopal tvoje najboljše načrte?)

Kaj zajema mirovni sporazum? S čim lahko živiš in s čim ne?

Kako boš vedel, da si zmagal v vojni?

Kakšna bo prihodnost po končani vojni?

ZAKLJUČEK

Čustveni količniki (Emotional Quotient, EQ) psihologi postavljajo kot pomembnejše merilo uspešnosti od inteligenčnega količnika (Intelligence Quotient, IQ). Človek je namreč bitje odnosov, vanje vstopa in izstopa ter se tako uči in raste.

Sama sem še vedno mnenja, da je verjetno najboljša popotnica, ki jo kot učitelj sploh lahko daš otroku ta, da skupaj z njim vedno znova odkrivaš, da je modrost, znanje in veselje do dela neprecenljivo, da ga navdušiš za učenje in raziskovanje ter mu izgradiš zdravo samozavest in zadovoljstvo, ki izvira iz dejstva da je odgovoren in tudi sam gradi svojo usodo in prihodnost družbe, ki jo soustvarja.

LITERATURA in VIRI

Dr. Lawrence E. Shapiro (1999). Čustvena inteligenca otrok: priročnik za starše. Ljubljana: Mladinska knjiga

Vzorec seminarske naloge z navodili (2009). Interno gradivo. Nova Gorica: Poslovno-tehniška fakulteta, Univerza v Novi Gorici.

SLIKE so simbolične in vzete iz brskalnika pod gesli: možgani, brain, emotional quotient